

Egy érdeket két irányból, vagy egy irányból két érdeket? Az USA segélyezési politikája

Uhrin Ákos – Schusztar Tamás¹

Az Amerikai Egyesült Államok – mint a világ legnagyobb bilaterális donor országa – több szempontból is kiemelt szerepet tulajdonít a nemzetközi segélyezésnek, így az amerikai külpolitika egyik fontos alappillére. Ennek ismeretében egyértelműen adódik a kérdés: az USA komplex segélyezési mechanizmusában az Aid for Trade, mint relatíve új támogatási csatorna, milyen mértékben mozog együtt az Amerikai Egyesült Államok legjelentősebb segélyezési rendszerével, a Hivatalos Fejlesztési Támogatással (az ODA-val)?

Jelen tanulmányukban a szerzők azt vizsgálták, hogy a két segélyezési rendszer motívációi és érdekei összhangban vannak-e, azaz egy érdeket szolgálnak-e csak két eltérő irányból. A felvetett kérdések megválaszolásához az egyutas-varianciaanalízis és a korrelációszámítás statisztikai eszköztárára támaszkodva az empirikus elemzés a 2002-2010 közötti időszakra terjed ki, 133 segélyre jogosult ország bevonásával. A segélyezési csatornák motívációinak kiértékelése alapján a 15 vizsgált indikátor közül csupán két esetben (a 2008-2010-es időszakra vonatkozó korrupciós index és 2004-2006 közötti AIDS halálozások változása) mutatható ki motívációbeli különbség. Azaz a két vizsgált segélyezési csatorna ebben a két esetben eltérő érdekek mentén mozog.

Kulcsszavak: nemzetközi segélyezés, Aid for Trade, Hivatalos Fejlesztési Támogatás

1. Bevezetés

A globalizáció napjainkban rohamos sebességgel terjed. Világunk minden részletét áthatja, hatása tovagyűrűzik. A „világméretűvé válás” mára életünk elfogadott, szerves részévé vált, melynek következményeivel számolnunk kell. A globalizációs folyamat óriási mértékben alakította át az egyes országok kereskedelmét és gazdaságát is, a kialakult *interdependenciák* az évek során pedig mind inkább elmélyültek. Annak ellenére tehát, hogy a Föld „zsugorodik”, az országok között kialakult kölcsönös (akár szimmetrikus, akár aszimmetrikus) függések kiszélesítették a *globális problémák* körét az elmúlt időszakban. A fejlett államok a fejlődő országokban mutatkozó óriási mértékű elmaradottság és szegénység kérdését, mint globális problémát kezdetben *multilaterális szinten*, ma már azonban egyre inkább *bilaterális úton* próbálják segíteni (Szentés 2002, Udvari 2009).

Az Amerikai Egyesült Államok, mint a világ legnagyobb bilaterális donor országa, számos segélyezési szempontrendszerrel követve kíván a rászoruló országok

¹ Uhrin Ákos, PhD-hallgató, Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi Kar. Schusztar Tamás, MA-hallgató, Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi Kar. A tanulmány a 2013. évi, XXXI. OTDK-n I. helyezést elért dolgozat alapján készült. Témavezető: Dr. Udvari Beáta, egyetemi adjunktus.

segélyezésében részt venni. A segélyezés mögött meghúzódó motivációk azonban nemcsak országonként, hanem segélyezési keretrendszerek szintjén is igen eltérőek lehetnek.² Fontos tehát látnunk, hogy az egyes segélyezési csatornák milyen motivációk és érdekek mentén mozognak. Jelen *tanulmány célja* annak elemzése, hogy az Aid for Trade segélyezési program, mint relatíve új támogatási csatorna, specifikus támogatási területeivel hozzáilleszhető-e az USA egyik legjelentősebb segélyezési rendszeréhez, a Hivatalos Fejlesztési Támogatáshoz (Official Development Assistance – ODA-hoz). Ennek vizsgálatával választ kaphatunk arra, hogy e két támogatási csatorna motivációi és érdekei összhangban vannak-e. A téma igen aktuálisnak tekinthető: ugyan az USA támogatási motivációval kapcsolatban már számos szakirodalom született, és bár az Aid for Trade kezdeményezés gazdasági eredményességének hatásvizsgálataival is számottevő külföldi kutató foglalkozott, a két témakör egymásba illeszthetőségével a szakirodalom csak a közelmúltban kezdett el foglalkozni, így a felvetett kérdéseknek még sem a külföldi, sem a magyar tanulmányokban nincsen kiterjedt irodalma. A felvetett kérdés megválaszolásához a szakirodalmi áttekintésen túl statisztikai adatelemzést is végzünk, melynek során 133 fejlődő ország bevonásával variancia- és korrelációelemzéssel tárjuk fel a legfontosabb motiváló erőket. A tanulmány első részében az Amerikai Egyesült Államok szemszögéből vizsgáljuk meg az ODA és az Aid For Trade áramlásának mozgatórugóit és az egyes segélyezési rendszerek kritikáit, ezt követően – a tanulmány második részében – empirikus kutatásunk módszertanát és statisztikai vizsgálatunk eredményeit mutatjuk be.

A cikkben az OECD Fejlesztési Támogatási Bizottsága (Development Assistance Committee – DAC) által használt segély fogalmat használjuk. E szerint külföldi segélynek (azaz külföldi segítségnyújtásnak) minősül minden olyan pénzügyi- és technikai segítségnyújtás, átadott árucikk, amely elősegíti a fogadó ország *gazdasági fejlődését és/vagy jóléte növekedését*. A segélyek vagy támogatás – azaz adomány (grant) –, vagy kedvezményes kölcsön (subsidized loans) formájában jelentkezhetnek. Ezeket összefoglalóan *kedvezményes támogatásnak* nevezzük (concessional financing) (Radelet 2006). Az ODA pedig definíció szerint „mindazon segélyek, amelyek a DAC által kiadott és háromévente felülvizsgált listán szereplő fogadó országokba vagy területekre, valamint multilaterális fejlesztési intézmények felé áramolnak fejlesztési, illetve szegénységscsökkentési céllal” (OECD 2008, 1. o.).

---

² A segélyek áramlását általánosságban meghatározó legfőbb tényezők: a segélyezés *stratégiai, gazdasági* (Alesina és Dollar 1998) vagy *altruista jellege* (Balla és Reinhardt 2004), a *recipiens ország gyarmati múltja, vagy a donor országgal kötött katonai szövetségi lét* (Alesina és Dollar 1998), a *regionális jellemzők*, mint például a közös nyelv használata (Hutchinson 2002), a *szállítási költségek mértéke* (Radelet és Sachs 1998), a *szegénység-hatékonyság elv*: (Collier és Dollar 2001), a *donor-donor szinergia: a donor országok segélyezési „versengése”* (Round és Odedokun 2003).

2. Az Amerikai Egyesült Államok segélyezése

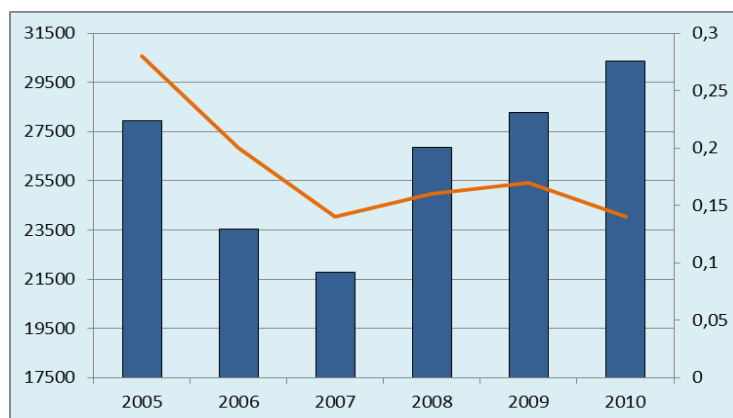
Az USA segélyezési politikájának központi eleme, motivációja az elmúlt fél évszázadban folyamatosan változott. A második világháborút megelőzően az Amerikai Egyesült Államok segélyezése alatt kizárólag csak a magánszemélyek külföldi segítségnyújtását értették (Bovard 1986). A hivatalos (kormány szintű) segélyezés megindulása csak a második világháború utánra tehető (Marshall-terv). Ezt követően a '60-as és a '70-es években a fejlődő országok alapvető igényeinek megteremtését tűzték ki célul (USAID 2012a), majd a '80-as évektől kezdve a fenntartható fejlődés biztosítására és a demokrácia terjesztésére (kelet- közép-európai országok rendszer-változása) fektették a fő hangsúlyt. A 2001-es New York-i terrortámadás óta a segélyezés központi elemévé pedig a terrorizmus elleni harc vált. Ezek alapján egyértelmű, hogy az USA által nyújtott segélyekre úgy is lehet tekinteni, mint az Amerikai Egyesült Államok *külpolitikájának* egyik fontos eszközére (Tarnoff és Nowels 2004).

A segélyek tényleges kiutalását – tekintettel annak méretére és szerteágazó célkitűzéseire – különböző finanszírozási ügynökségek (funding agencies) végzik. Ma összesen 21 kormányzati szintű finanszírozási ügynökséget tartanak számon, amelyek közül a legnagyobb jelentőséggel a USAID (United States Agency for International Development) bír (Tarnoff és Nowels 2004). 2010-ben az USA mintegy 30 milliárd dollárt költött segélyezésre (1. ábra), ami a második helyen álló Egyesült Királyságnál (14 milliárd dollár) több mint kétszer akkora (OECD2012a). Azonban a segélyezési volumen abszolút értékben történő vizsgálata mellett elengedhetetlen ugyanis a segélyezés GNI arányos nagyságát is elemezni, hiszen sokkal árnyaltabb képet kaphatunk a donor ország tényleges teljesítményéről. A GNI arányos rangsorban azonban az USA a maga 0,21%-os³ eredményével csupán a 19. helyet foglalja el.⁴ Ez a *kettősség* sok kritika alapja volt az elmúlt években.

³ Létezik olyan vélekedés is (USAID 2008), mely szerint az USA esetében megtévesztésre adhat okot, ha csupán azt vesszük számításba, hogy mennyi ODA-val járul hozzá a fejlődő országok helyzetének rendezéséhez. Figyelembe kell venni ugyanis azt is, hogy ezen *felül* mennyi támogatást ad még más formákban. Például a 2008-as évben, amikor a Hivatalos Fejlesztési Támogatás csupán egy kis hányadát tette ki a segélyeknek (a nettó ODA 21,8 milliárd dollár volt), a magánszemélyektől a fejlődő országok irányába 99 milliárd nettó magántőke áramlás, 48 milliárd magánszemélyek által kezdeményezett átutalás és 12 milliárd dollárnyi egyéb forrású magántámogatás volt megfigyelhető (private grant). Amennyiben ezekhez hozzávesszük a fejlődő országokból irányuló nettó importot is (összesen 573 milliárd dollárt tett ki), akkor az USA GDP-jének 5,3 százalékát költötte el segélyezési célokra az adott évben.

⁴ Az első három helyen Norvégia (1,1%), Luxemburg (1,05%) valamint Svédország (0,97%) állnak. Ezen országok kivételével még csupán Dánia és Hollandia teljesíti az általánosan segélyezésre vállalt GNI arányosan 0,7%-os célt.

1. ábra Az USA által kifizetésre került ODA nagysága, 2005-2010 (millió USD, 2010 konstans árakon, bal tengely) illetve az USA által kifizetésre került ODA nagysága, 2005-2010 (az USA GNI százalékában, jobb tengely)

Forrás: USODA (2012) és OECD Stat (2012) adatai alapján saját szerkesztés

Pozitív tendenciára vall azonban, hogy még a válság ellenére sem csökkent az USA által a fejlődő országokba kihelyezett ODA mennyisége (bár a GNI százalékában mért támogatás stagnált, ez azonban a bruttó nemzeti jövedelem visszaesésének is köszönhető). A 1. ábrán látható, hogy 2007-ig folyamatosan csökkent a kifizetett segélyek nagysága, ettől kezdve azonban újra növekedésnek indult, és 2009-re nemcsak megközelítette a korábbi időszak szintjét, hanem a 2005-ben felállított maximum értéket is meghaladta.

Kérdés azonban, hogy ezen összegek allokálása mögött milyen fő motivációk és érdekek találhatók. Ennek feltárásához érdemes megvizsgálunk az Amerikai Egyesült Államok 2013-as segélyezési költségvetését (1. melléklet). Az összesen 51,6 milliárd dolláros költségvetés-tervezet négy nagy fejezetből áll. Az első fejezet tartalmazza az úgynevezett frontline state-ek támogatását, amely azon államok megsegítését jelenti, akik például a terrorizmus elleni harc jegyében fontos szerepet játszanak az Egyesült Államok számára. A második fejezet az emberi és gazdasági biztonság javítását szolgálja az egészség, a humanitárius segítségnyújtás (például menekültek helyzetének javítása, a természeti katasztrófák okozta károk enyhítése) és a fejlesztési beruházások támogatása révén. Erre összesen 14,7 milliárd dollárt (a négy költségvetési fejezet közül a legtöbbet) kívánnak fordítani, melyből 7,9 milliárd dollár a Global Health Initiative részaránya. Ennek vélelmezhető oka az USA azon célkitűzése, hogy gyógyszersegélyeivel évente 3 millió ember életét mentse meg, illetve több tízezer HIV fertőzött életét hosszabbítsa meg (USAID 2012b). A harmadik fejezet célkitűzésére az előbbihez képest kevesebbet, mindösszesen 14,6 milliárd dollárt különítettek el, mégis ez a fejezet a legszerteágazóbb a támogatott programok számát illetően. A partnerség erősítését a kormány a költségvetési tervezetben meg-

határozottak alapján a *demokráciák* terjesztésében és az Egyesült Államokkal való *katonai együttműködésben* látja megvalósíthatónak. A *negyedik fejezet* lényegében az előző három fejezet megvalósításának háttérmunkálatait fedezi. Mindebből következően az USA elsődleges motivációja a segélyek allokálása révén a recipiens országok emberi, gazdasági és jóléti biztonságának javítása valamint a konfliktusok megelőzése.

Az Amerikai Egyesült Államok segélyezési politikájának kritikái

A különböző korokban – a segélyezés prioritásainak változása miatt – *eltérően* értékelték az USA segélyezési politikáját. Nunnenkamp és Öhler (2011) az Amerikai Egyesült Államok segélyezési költségvetéséből indult ki, amikor a témával kapcsolatos *pozitív* véleményüket megfogalmazták. Eszerint *az USA egyre többet költ egészséggel kapcsolatos segélyekre*. Eredményeik szerint az ODA összességében (tehát ha nem különítjük el, hogy melyik országból származik a segély) nincs szignifikáns hatással a HIV/AIDS elleni harcban. Viszont, ha országok szerint csoportosítjuk (bilaterális) az ODA-t (melynek legnagyobb kibocsátója az USA), és összevetjük a multilaterális szervezetek általjuttatott támogatással, akkor az USA-ból kiáramló ODA nagyban hozzájárult a HIV pozitívok orvosi kezeléséhez (csökkentve az AIDS-hez köthető halálesetek számát), míg ez nem volt megfigyelhető a multilaterális szinten vizsgálva.

Az 1980-as években Bovard (1986) még úgy vélekedett, hogy az Amerikai Egyesült Államokat nem a segélyezés eredményei miatt kell elítélni, hanem a szándékai miatt. Szerinte ugyanis a segélyekkel olyan fejlesztéseket támogattak, amelyeket az érintett országok maguktól is elvégeztek volna. Az USA tehát meg sem próbálja a fejlődés irányába állítani a fogadó országokat irányított tőkeáramlásával.

Az USA 1980-1990 közötti segélyezési döntéseivel foglalkozott Harrigan és Wang (2011) és Balla és Reinhardt (2004) tanulmánya. Arra keresték a választ, hogy ha egy országban *konfliktushelyzet* áll elő (country harboring conflict), akkor hogyan változik az adott és a szomszédos országokba (country bordering conflict) áramló Hivatalos Fejlesztési Támogatás volumene. Véleményük szerint a legtöbb országgal szemben az Amerikai Egyesült Államok *növeli* a konfliktusos országokba áramló segélyeket, és nem a segélycsapok elzárásával ösztönzi az államot a helyzet rendezésére.

Advameg (2012) egy másik szemszögből vizsgálta a segélyezés motivációját. A szerző szerint a segélyeket a nagyobb országok arra használják, hogy a felszabadult gyarmatokat ezzel tartsák továbbra is függőségben. Az USA-val kapcsolatban azt az álláspontot vallja, hogy olyan programokat nem is támogat, amely *nincsen összhangban* a saját elképzeléseivel. Ezek alapján következtethetünk arra, hogy az USA támogatásait nem a „morális érdekek”, sokkal inkább a gazdasági érdekek motiválják.

Woods (2008) kutatási eredményeiben az USA és a többi nagy donor ország által vállalt kötelezettség elmulasztását kritizálja. Szerinte, habár a G8-ak – köztük az USA is – megígérték, hogy megnövelik a – különösen Szubszaharai-Afrikába – szánt segélyek összegét, a gazdasági válság bekövetkeztével érdemi változás nem történt.

Fleck és Kilby (2010) az előző nézőpontoktól eltérően, történelmi oldalról közelítik meg a segélyezés problematikáját. Arra a kérdésre keresik a választ, hogy hogyan változott az USA által kiutalt segélyek nagysága a 2001-es terrortámadást követően, illetve, hogy a változásnak mi lehet a legfőbb oka. A szerzőpáros szerint *már* a hidegháború korszakában a maihoz nagyon hasonló politikát folytatott az USA. Ennek értelmében, ha egy országban megdőlni látszott a kommunizmus, vagy éppen-séggel veszélybe került a kapitalizmus, az USA (elsősorban pénzzel) megsegítette ezeket az országokat, szemet hunyva a felett, hogy milyen szintű korrupciót vagy emberi jogi jogsértéseket lehet az adott fogadó országban tapasztalni (például Zaire vagy Indonézia). A történelmi múlt hatásainak következő fontos állomása a Szovjetunió összeomlása, mely után a segélyek nagysága csökkent, a 2001-es a terrortámadás után azonban ismételen emelkedett és *geopolitikai* eszközzé vált (Irak, Afganisztán, Pakisztán). A szerzők szerint elképzelhető, hogy a jövőben visszatér az USA által a hidegháború alatt is jól bevett szokás, miszerint egyre kevesebb segélyt folyósítanak a geopolitikailag nem fontos országoknak. Ez úgy is értelmezhető, hogy egyre inkább geopolitikai alapon fog eldőlni az, hogy ki mennyi segélyt kap, az igények pedig sokkal kevésbé lesznek adekvátak.

Kutatásunk szempontjából kiemelten fontos Harrigan és Wang (2011) tanulmánya. A szerzőpáros vizsgálatának központi kérdésköre, hogy a nagynak számító donor országokat (USA, Kanada, Franciaország, stb.) befolyásolja-e valamilyen tényező a segélyek allokációjában. Az USA-val esetében azt kutatták, hogy az egyes országokba áramló segélyek nagyságára hatással van-e a fogadó ország igényein kívül az, hogy milyen a recipiens ország *geopolitikai helyzete* illetve az, hogy az adott országgal milyen a *politikai és kereskedelmi kapcsolata* az USA-nak. Eredményeik alapján az Amerikai Egyesült Államok a többi vizsgált országgal ellentétben különösen nagy hangsúlyt fektet a fenti tényezőkre. A szerzőpáros kijelenti, hogy bizonyos szinten minden donor figyelembe veszi a fogadó ország igényeit, és elmondható, hogy az alacsonyabb egy főre jutó GDP-vel rendelkező országok több segélyt kapnak. Az USA azonban a segélyek elosztásánál sokkal kevésbé veszi figyelembe a politikai környezetet (például a demokrácia vagy a korrupció szintjét) és a fogadó ország igényeit, mint más országok. Az USA tehát a *saját* gazdasági és biztonsági érdekeit tartja legfőképpen szem előtt, mely a segélyezése mögött húzódó érderendszer egy további vonására mutat rá. Kimura és Todo (2010) vizsgálata is arra az eredményre jutott, hogy a kapott segélyek nagysága szignifikánsan befolyásolja a két ország közötti gazdasági kapcsolatot

Összességében az USA hajlamos támogatás címén a saját piacain el nem adható termékeket átadni a fejlődő országoknak (Bovard 1986). Előfordulnak olyan

esetek is, amikor a támogatásért cserébe a *donor* ország termékeit kell a fogadó országnak megvásárolnia (jellemzően kötött segélyezés). Mindez arra az eredményre vezethet, hogy az USA bizonyos esetekben a *nagylelkűség látszatát kelti*, ám valójában saját érdekei vezérlik, és kevésbé veszi figyelembe a fogadó országok *tényleges* érdekeit. Vélelmezhető tehát, hogy az USA több esetben *öncélúan*, és nem a fogadó ország valós igényei szerint alkotja meg segélyezési politikáját. Nem szabad elfelejtenünk, hogy a segélyezési politika mára a külpolitika egyik alappillérévé vált (Tarnoff és Nowels 2004), nem meglepő tehát, ha az országok a segélyezés alapvetően altruista jellegű folyamatát politikai színezettel töltik meg. Ez pedig érdekessé teszi azt a kérdést, hogy az Aid for Trade hasonló érdekeket szolgál-e.

3. Az Aid for Trade

A nemzetközi kereskedelem napjainkban ismét kulcsszerepet játszik a gazdasági életben való aktív részvétel és felemelkedés tekintetében, a fejlődő országok azonban nem tudnak élni ezzel a lehetőséggel, egyre inkább leszakadnak, és az interkontinentális kereskedelem *perifériájára* marginalizálódnak (Udvari 2011). A *cél* tehát adott: a fejlődő, de leginkább a legkevésbé fejlett országok helyzetének javítása a nemzetközi kereskedelemben való részvételük elősegítésével, a kereskedelemmel kapcsolatos készségek és képességek, valamint az infrastruktúra kiépítésével, illetve annak fejlesztésével. Ennek egyik *hatásos* eszköze lehet a Doha Fejlesztési Forduló Hongkongi Miniszteri Konferenciája keretében 2005-ben megszületett Aid for Trade program (WTO 2012).⁵

Az Aid for Trade kezdeményezés *célzott* segély és támogatás, mely hármas célt szolgál (WTO 2006):

- a fejlődő, különösen a legkevésbé fejlett országok termékeik és szolgáltatásaik exportjának növelését,
- ezen országok multilaterális kereskedelmi rendszerbe való integrációját, valamint
- a kereskedelmi liberalizáció és az elérhető megnövekedett piac okozta haszonszerzést.

A segélyezés mögött meghúzódó motivációk a kezdeményezés hat kiemelt prioritása köré csoportosulnak: a *kereskedelempolitika* és szabályozás; a kereskede-

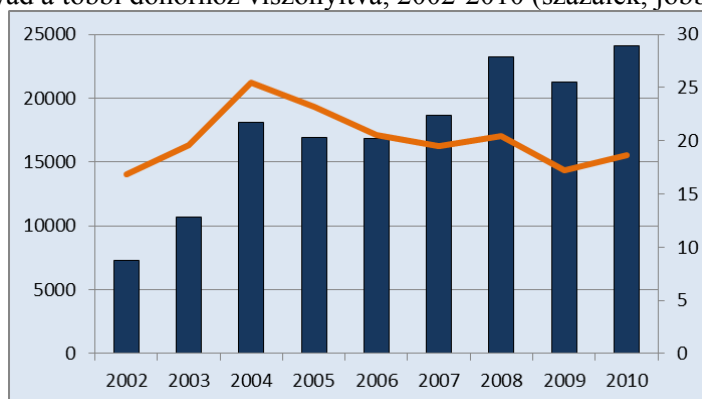
---

⁵ A kezdeményezés gyökerei azonban ennél régebbre nyúlnak vissza. Már az Uruguay-forduló (1986-1994) eredményei is azt mutatták, hogy a fejlődő országok talán képesek lesznek a nemzetközi piacra lépni. Azonban hamar kiderült, hogy a felállított kötelezettségek megvalósítása óriási akadályba ütközik az intézményi kapacitás hiánya miatt. Ezért két segélycsomagot alkottak meg, egyet a legkevésbé fejlett országok (Least Developed Countries – LDCs) számára, egyet pedig az afrikai gazdaságok részére, megalkotva ezzel az Aid for Trade szűk definícióját (Vijil és Wagner 2012). Hoekman és Wilson (2010) az előbbiekkal ellentétben a *skóciai* G8-as csúcstalálkozót tekinti a program kiindulópontjának, melynek keretében a fejlődő világ szegénysége elleni hatékony fellépést helyezték napirendre.

lemmel összefüggő *infrastruktúra*; a kereskedelemfejlesztés; a *termelési kapacitás* kiépítése; a kereskedelemhez szorosan kapcsolódó, alkalmazkodást elősegítő hiánypótlások; illetve az egyéb kereskedelemmel összefüggésbe hozható igények (például a technikai segítségnyújtás, a fizikai infrastruktúra fejlesztése, az intézményi háttér kiépítése valamint a kereskedelmi finanszírozás kereteinek megvalósítása). Látható, hogy a két elemezni kívánt segélyezési keretrendszer (az ODA és az Aid for Trade) leginkább a támogatási területek – és ezáltal a segélyezés motivációi tekintetében – térnek el egymástól. Az Aid for Trade speciális támogatási területei megvalósítása érdekében bármely *kereskedelemmel* kapcsolatos célkitűzés megvalósítását támogatja, míg az ODA legfőbb célja a recipiens országok *fejlesztése* és a *szegénység csökkentése*.

Az USA-ból kiáramló Aid for Trade abszolút értékben vett összege a 2002-2010 közötti időszakban óriási mértékben, viszonylag egyenletes módon növekedett (2. ábra). Azonban a többi országhoz viszonyítva az USA szerepvállalása az Aid for Trade segélyezésben – a növekvő kifizetések ellenére – csökkenő tendenciát mutat. Mindezek ellenére megállapítható, hogy az USA csökkenő részesedése *nem jelenti* szerepvállalásának csökkenését, éppen ellenkezőleg, az évek alatt nagymértékű növekedést produkált. A csökkenő arány csupán annak jele, hogy más donorok szerepvállalása is folyamatosan nő – részben a donor-donor szinergia következtében –, illetve újabb és újabb donor országok csatlakoznak az Aid for Trade segélyprogramhoz.

2. ábra Az USA-ból kiáramló Aid for Trade mennyiségének alakulása, 2002-2010 (millió USD, folyó áron, bal tengely), illetve az USA által vállalt Aid for Trade költséghányad a többi donorhoz viszonyítva, 2002-2010 (százalék, jobb tengely)

Megjegyzés: Habár az Aid for Trade csupán egy 2005-ben született kezdeményezés, az ismert támogatási összegek volumenéből visszavezetve a korábbi évek nagyságára is lehet következtetni

Forrás: OECD CRS alapján saját számítás

A nemzetközi szakirodalom az Aid for Trade (kereskedelemfejlesztés általi) gazdaságra gyakorolt hatásainak vizsgálatai sokkal *egységesebbek*, mint az általános segélyezésessel kapcsolatban. Számos tanulmány megállapítása alapján az Aid for Trade program pozitívan hat, illetve hathat a gazdaság fejlődésére, a kereskedelem bővülésére, a kereskedelmi költségek csökkenésére.⁶ A pozitív tendenciák ellenére a kezdeményezést – elsősorban – túl *tág* definíciós meghatározása (ebből kifolyólag a támogatási struktúra) miatt sok kritika éri.

Adhikari (2011) véleménye szerint a pontos, keretek közé beágyazott meghatározás hiánya lehetőséget teremt a donor országoknak, hogy az így kialakult szabaddabb mozgástér kihasználásával ott „segélyezzen”, ahol ő akar. Ebből kifolyólag óriási erő koncentrálódik a donor országok kezében. Lehetővé válik a segélynyújtó országok számára, hogy saját kereskedelmi és külpolitikai érdekszerük figyelembevételével válasszák meg a fogadó országok körét. Ezáltal pont azokat az országokat fosztják meg a számukra nélkülözhetetlen segélytől, amelyeknek a legnagyobb szükségük volna rá. *Paradox helyzet* áll tehát elő, mely alapjaiban rengeti meg az Aid for Trade célrendszerét és prioritásait.

Továbbá a donorkorok hajlamosak *nem teljesíteni* segélyezési vállalásaikat. Ennek eredményeképpen a meg nem érkező, de a recipiens ország költségvetésbe már előre beépített segélyezési tervszámok egyértelműen elmélyítik költségvetésük deficit helyzetét. A hatékonyság nagymértékű csökkenését idézi elő az intézményi rendszerek hiányosságai is, hiszen a segélyek folyósításának és felhasználásának későbbi monitoringjában, ellenőrzési és visszacsatolási funkcióiban problémák mutatkoznak. E tényezők fontosságát hangsúlyozza Laird (2007) munkája is, hozzátéve, hogy meg kellene határozni olyan politikai feltételeket, amelyeket az elosztásnál figyelembe kellene venni. További tisztázandó kérdésként említi meg a szerző, hogy az Aid for Trade jövőre vonatkozó tervezetében szereplő forrásbővülések hogyan valósulnak meg: vajon új finanszírozási csatornák jelentkeznek, vagy csupán belső forrásátcsoportosításról lesz-e szó. Előrelépésnek mondható ugyanakkor, hogy egyértelmű szándék mutatkozik az említett hiányosságok kezelésére, mielőbbi orvoslására (WTO 2012).

Összességében az Aid for Trade-del kapcsolatos pontatlanságok és általános kritikák legfőbb oka az Aid for Trade pontos definíciójának a *hiánya*. Egyértelműen meg kell határozni, hogy ki, hogyan (milyen minőségben és mennyiségben), milyen úton támogatható, mindezt hogyan adminisztrálják és ellenőrzik (Laird 2007, UNCTAD 2012). Különösen fontos ez annak fényében, hogy egy dollárnyi USA-ból kiáramló Aid for Trade segélyösszeg 65 dolláros exportbővülést idéz elő a fogadó országban (Bearce és szerzőtársai 2010), ez a hatás pedig még jelentősebb lehet a tengerparttal nem rendelkező (landlocked) országokban (Radelet és Sachs 1998).

---

⁶ Például: Hoekman és Wilson (2010), Helble, Mann és Wilson (2009), Hoekstra és Koopmann (2010), Natio (2010), Moreira (2010), Cali és te Velde (2011).

Annak ellenére tehát, hogy az USA a világ egyik legjelentősebb bilaterális donor országa mind az ODA, mind az Aid for Trade tekintetében, a két segélyezési rendszer motivációnak és érdekeinek párhuzamos vizsgálatával szakirodalmi áttekintésünk során *nem* talákoztunk. A támogatásokkal kapcsolatban ugyanis *releváns* kérdés, hogy a kétféle segélyezési rendszer egy (gazdasági, illetve társadalmi) érdeket szolgál-e, vagy az USA-ból kiáramló ODA és Aid for Trade segélyek más érdekek mentén koncentrálnak. E kérdések megválaszolása érdekében végeztük el *empirikus vizsgálatunkat*.

4. Az USA-ból kiáramló ODA és az Aid for Trade segélyezés: a motivációk és érdekek elemzése

Az USA segélyezési politikájával és motivációival, valamint az Aid for Trade kezdeményezés támogatási körét érintően *számos empirikus és leíró jellegű vizsgálat* született.⁷ A magyar szakirodalomban azonban relatíve kevés tanulmányt (különösen empirikus vizsgálatot) találhatunk a két kérdéskört illetően.⁸ Azonban a két kérdéskör *összevonásából* adódó átfogó elemzéssel szakirodalmi áttekintésünk során sem a külföldi, sem a magyar tanulmányok között nem talákoztunk. Jelen tanulmányt ezt a még „*megválaszolatlan kérdést*” igyekszik feltárni.

4.1. A vizsgálatot nehezítő tényezők

Az empirikus vizsgálat első lépését a *vizsgált sokaság* kiválasztása jelentette. Kezdetben úgy véltük, hogy az elemzésbe elegendő a 49 *legkevesbé fejlett országot* bevonni, hiszen mind az Aid for Trade, mind az ODA céltörekvéseiből kiindulva elsősorban ezen országok részesülnének a legnagyobb segélyezési arányban. Ezt a feltevést két ok miatt elvetettük. Egyrészt az elméleti áttekintés során megkérdőjeleződött, hogy csupán ezek az országok a valódi, elsődleges kedvezményezettek. Másrészt az adatok felkutatása során kiderült, hogy több LDC országról nem, vagy nem minden évben áll rendelkezésünkre kellő számú adat, így sok országot nem tudtunk volna bevonni a kutatásba, ami korlátozta volna a vizsgálat eredményességét, valószínűségét. Az eredményesség és megbízhatóság érdekében tehát arra a következtetésre jutottunk, hogy elemzésünket *kiterjesztjük* a Világbank (2012) által meghatározott alacsony, alsó közepes és felső közepes jövedelmű fejlődő országokra is, hi-

---

⁷ Az USA segélyezési kérdésköreiről például Bovard (1986), Tarnoff és Nowels (2004), Brown és Tirnauer (2009), Fleck és Kilby (2010), Nunnenkamp és Öhler (2011), Tarnoff és Lawson (2011), Advameg (2012), illetve az Aid for Trade-dal kapcsolatosan például Rodriguez és Rodrik (2001), Laird (2007), Helble, Mann és Wilson (2009), Hoekman és Wilson (2010), Natio (2010), Adhikari (2011), Cali és te Velde (2011).

⁸ Az általános segélyezés területén azonban megemlíthető Szent-Iványi (2009) tanulmánya, az Aid for Trade kapcsán pedig Udvari (2009, 2010, 2011, 2012) tanulmányai.

szen az OECD ezen országokat tekinti jövedelem szempontjából az ODA-ra jogosult országoknak.

Az országok kiválasztása során azonban további *nehézségeket* is ki kellett küszöbölnünk. Bár a segélyezéssel kapcsolatos adatok az OECD adatbázisban álltak rendelkezésre, az LDC, illetve a fejlődő országok listáját az ENSZ (2010) és a Világbank által használt definíció szerint határoztuk meg. A probléma kezelése érdekében az OECD ODA-ra jogosult országait vettük alapul (OECD 2012b), és azon fejlődő országokat, melyek a Világbank besorolása alapján már a magas jövedelmű országok csoportjába tartoznak (például Egyenlítői Guinea), nem vontuk be a vizsgálatba. Azon országokra sem terjesztettük ki az elemzést, melyek ugyan megfelelnek a jövedelemkategóriák szerinti besorolásnak, de tagjai az Európai Uniónak (például Románia vagy Bulgária), vagy ha még nem tagok, az EU-hoz való csatlakozás dátuma már ismert.

Tovább korlátozta a vizsgálatba bevonható államok körét az a tény, hogy az UNCTAD (2012) adatbázisában nem volt elérhető több olyan országra vonatkozóan adat, amelyek szerepelnek a Világbank (2012) listáján. Ennek valószínűsíthető oka, hogy az OECD adatbázisában több olyan állam is szerepel, amely a Világbank szerint *nem minősül* önálló országnak.⁹ Kiszűrtük továbbá azokat az országokat, melyek ugyan mind az OECD (2012b) mind az UNCTAD (2012) adatbázisában szerepeltek, a Világbank (2012) besorolása szerint azonban nem esnek bele az alacsony, alsó közepes illetve felső közepes jövedelmű fejlődő országok körébe. Továbbá, bár a jövedelmi besorolás alapján a jugoszláv utódállamok bevonhatóak lennének az elemzésbe, Szerbiát, Montenegrót és Koszovót mégis kihagytuk a vizsgálatból a volt Jugoszlávia folyamatos széthullása miatt. Valamint Koszovót több fontosabb donor ország nem ismeri el önálló államként. A vizsgált országok körét az eddigiekben felsorolt problémák kiszűrése után 133 ország alkotta (2. melléklet).

A vizsgálódás időbeli keresztmetszetét a 2002-2010-es időszak alkotja. A 2002-2010 közötti időszakot *három egyenlő szakaszra* bontva elemezzük (*1. táblázat*), melyet az elméleti áttekintés is indokol. Az első időszak ugyanis az Aid for Trade születése előtti, illetve a terrorizmus elleni harc kezdeti időszakainak hatását jeleníti meg (2002-2004). A második időintervallum az Aid for Trade kezdeményezés első éveinek eredményeit vázolja fel (2005-2007), a 2008-2010 közötti időszak pedig a globális pénzügyi válság kezdeti hatásait reprezentálja.

A felhasznált indikátorok

Az empirikus vizsgálatba egyfelől azok a mutatók kerültek kiválasztásra, melyek az elméleti áttekintés során jelentős befolyással bírtak a segélyek allokálásával kapcsolatban, másfelől azok, melyekről úgy véltük, hogy befolyásolhatják az USA-ból kiáramló segélyek volumenét. A kiválasztott *15 ismérvet* három kategóriába osztható:

⁹ Például Anguilla, amely az Egyesült Királyság egyik tengeren túli területének számít.

metrikus, kategoriális és dummy változók, valamint külön kezeltük az Aid for Trade mérésére szolgáló indikátort (1. táblázat). Az ismérvek esetében a segélyezési adatok kivételével a legtöbb esetben az egy évvel korábbi adatokat vettük figyelembe, feltételezve azt, hogy a segélyek allokációját a korábbi évek eredményei határozzák meg (például a 2002-2004-es időszak kapcsán a 2001-2003-as időszak adatait vettük figyelembe).

Az USA szövetséges országainak meghatározása némileg szubjektív, ugyanis nem található olyan hivatalos, megbízható forrás, amely teljes körűen tartalmazná az USA szövetségeseit. Az indikátor meghatározásának nehézsége, hogy a világ legtöbb országa *valamilyen* szálon fűződik az USA-hoz, és sokszor nem választhatóak el teljes bizonyossággal a gazdasági és katonai kapcsolatok. Empirikus vizsgálathoz azonban az USA *katonai szövetségeseit* igyekeztünk meghatározni, ezt figyelembe véve azokat az országokat tekintjük az Amerikai Egyesült Államok szövetséges országának, melyeknek a vizsgált időszakban (2002-2010):

1. hatályban lévő kölcsönös védelmi egyezményük (Mutual Defense Agreement) volt az USA-val (Vaughn 2007),
2. tagsággal rendelkezik egy katonai megállapodásban (ANZUS és Öt hatalmi Védelmi Intézkedések), melyben szintén tag az USA (External Affairs 1997, Carlyle 2007),
3. NATO tagország (NATO 2012a),
4. *nem* NATO EU tagország (Howort 2009),
5. részt vesz a NATO Tagsági Akcióterv programban (NATO 2012b),
6. NATO tagságon kívüli főbb szövetséges¹⁰ (globalsecurity.org),
7. tagja a Brit Nemzetközösségnek (Egyesült Királyság Hivatalos Oldala 2012),
8. területén az Egyesült Államoknak katonai bázisa van (usa.gov 2012),
9. önálló országok, melyek szabad társulásban állnak az USA-val¹¹ (nationatlas.gov),
10. egyéb szempontból kulcsfontosságú partnereknek tekinthetők¹² (Vaughn 2007).

¹⁰ Az USA kormánya nevezi ki ezeket az országokat. Olyan nemzetek kapják meg ezt a címet, akik közeli szövetségesei az USA-nak, de nem tagjai a NATO-nak. Nem jelent egyértelműen kölcsönös védelmi megállapodást, de lehetősége van bizonyos hadászati célú segítségre, mint védelmi célt szolgáló javak vásárlása vagy közös hadgyakorlatok.

¹¹ Több ország is döntött már úgy, hogy társul az USA-val (például Palau), azonban mi csak azon országokat vontuk be a vizsgálatba, amelyek *katonailag* is együttműködnek az USA-val.

¹² Például a Kínai Népköztársaságot ellenőrizendő, a térségbeli béke fenntartása vagy információgyűjtés érdekében fennálló katonai jellegű szövetségek.

1. táblázat Az empirikus elemzésben felhasznált metrikus indikátorok

Indikátor	Forrás
<i>Metrikus változók</i>	
Az USA-ból a vizsgált országok felé áramló Hivatalos Fejlesztési Támogatás (ODA) volumene	OECD (2012b)
Az USA és a fogadó ország közötti export-import volumene*	UNCTAD (2012)
A GDP értéke a vizsgált országokban*	UNCTAD (2012)
Az egy főre jutó GDP a vizsgált országokban*	UNCTAD (2012)
Bukott állam index (Failed State Index)	Foreign Policy (2012)
Korrupciós index (Corruption Perception Index)	Transparency International (2012)
Az Amerikai Egyesült Államoktól való távolság	CEPII (2012) ¹³
Az AIDS-hez köthető halálos esetek száma	WHO (2012)
Változás az AIDS-hez köthető halálos esetek számában*	WHO (2012)
<i>Kategoriális/dummy változók</i>	
A vizsgált ország tagja-e az LDC országcsoporthoz	OECD (2012b)
A vizsgált ország világbanki jövedelmi kategória szerinti besorolása	Világbank (2012)
Van-e a vizsgált országnak tengerpartja (landlocked)	CEPII (2012)
Az adott országban volt-e katonai konfliktus a vizsgált időszakban	UCDP/PRIO (2011)
A vizsgált ország szövetséges-e az Amerikai Egyesült Államoknak	Saját kutatás alapján

*: egy évvel korábbra csúsztatott időintervallumok adataival számoltunk

Forrás: saját szerkesztés

Külön érdemes részleteznünk vizsgálatunk egyik alapvető indikátorának (az ODA mellett), az USA-ból kiáramló Aid for Trade-nek a sajátosságait. Az ismerv-hez szükséges adatokat az OECD (2012b) adatbázisból nyertük. Az említett adatbázisban azonban *nem lehetséges* kifejezetten az Aid for Trade nagyságára vonatkozó közvetlen adatokhoz hozzáférni. A felmerülő problémát úgy kezeltük, hogy az OECD által megadott útmutatásból ki tudtuk választani azt a 12 segélyezési szektort, melyek Aid for Trade típusú segélynek minősülnek (OECD 2012b, Udvari 2012), és

¹³ A CEPII adatai az ortodromikus távolságot jelölik, ami „a földfelszín x és y pontja közötti legrövidebb távolság, amit Föld felszínén a két pontot összekötő főkör mentén mérnek” (Udvari 2012. 146. o.).

ezeket összegezve kaptuk meg az Aid for Trade típusú segélyek összegét.¹⁴ Az adatok feldolgozása során az USA-ból az egyes országok felé (külön-külön) kiáramló, előbbi csoportosítás szerint vett segélyek összegeit meghatároztuk az adatbázisból, majd ezeket a már bemutatott időszakonkénti felosztásnak megfelelően *összeadtuk és átlagoltuk*.

A vizsgálat módszertana

Empirikus vizsgálatunkkal célunk *statisztikailag* megvizsgálni: az Aid for Trade program specifikus támogatási területei ellenére is hozzáilleszhető-e az USA egyik legjelentősebb segélyezési rendszeréhez, a Hivatalos Fejlesztési Támogatáshoz. Ennek megvalósítása érdekében kétféle statisztikai módszert alkalmaztunk: elsőként *egyutas-varianciaanalízist*, majd *korrelációs számítást*. Az ismérvek között fellépő kapcsolati lehetőségek közül *sztochasztikus* kapcsolatokat feltételezve vizsgálati lépéseink során megállapítottuk, hogy van-e szignifikáns kapcsolat a kiválasztott változók között, és ha van, akkor milyen erős. Elemzésünk első fázisában az egyes időszakok Aid for Trade és USA-ból származó ODA nagyságát befolyásoló tényezőit vizsgáltuk. A felhasznált ismérvek egy része kategoriális (első változó), másik része pedig metrikusak változó volt (második változó), így a *vegyes* kapcsolatok elemzésére alkalmas varianciaanalízist alkalmaztunk. A vizsgálatunk során, az ANOVA elemzés alkalmazási területének megfelelően, több független mintára vonatkozóan végeztük el a várható értékek összehasonlítását. A próbafüggvény alkalmazásánál figyelembe vettük az *alkalmazási feltételek* teljesülését, elsőként azt, hogy a függő változó normális eloszlású legyen minden egyes csoportban (Kolmogorov-Smirnov teszt alkalmazása). Második lépésként a variancia-homogenitás teljesülését vizsgáltuk a Levene-teszt segítségével. Amennyiben ez a feltétel nem teljesült, Welch-teszttel végeztük el az elemzést. Amennyiben a kapcsolat szignifikáns volt, további lépésként megvizsgáltuk, hogy milyen *erős* és mekkora a modell *magyarázó* ereje.

A varianciaanalízist igénybe vevő vizsgálatok elvégzése után a *metrikus* ismérvek közötti kapcsolatok elemzésére helyeztük a hangsúlyt. Megvizsgáltuk, hogy az egyes időszakok Aid for Trade és ODA összegeire mely metrikus változók voltak szignifikáns hatással. A sztochasztikus kapcsolatok erre alkalmas típusát, a korrelációs számítást, azon belül pedig a páronkénti korrelációt (korrelációs mátrix) választottuk hiszen „a korrelációs számítás a változók közötti lineáris kapcsolat szorosságának és irányának leírására szolgál” (Sajtos-Mitev 2007, 204. o.). A statisztikai vizsgálat-hoz szükséges műveleteket és számításokat a *Microsoft Excel* és az *SPSS 20.0* programok segítségével, azok adatelemzési eljárásaival végeztük el.

¹⁴ Az Aid for Trade-et alkotó 12 indikátor: kereskedelempolitika és szabályozások, banki és pénzügyi szolgáltatások, üzleti és egyéb szolgáltatások, szállítás és raktározás, energia, mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat, ipar, ásványkincsek és bányászat, kommunikáció, turizmus

A varianciaanalízis eredményei

Empirikus vizsgálatunkat hat ANOVA teszt elemzésével kezdtük, melyek segítségével a már bemutatott kategoriális változók közül próbáltuk kiszűrni azokat, melyek az egyes időszaki USA-ból kiáramló Aid for Trade és ODA nagyságát *szignifikánsan befolyásolják*. A varianciaanalízis pontos értékeit a 4. melléklet tartalmazza, az eredmények alapján levont következtetéseket pedig az 2. táblázatban mutatjuk be.

2. táblázat A varianciaanalízis eredményei

Megnevezés	ODA	Aid for Trade
Szövetségi lét	✗	✗
Fegyveres konfliktus	✓	✓
Földrajzi fekvés	✓✓✓	✓✓✓
Tengerpart	✗	✗
Világbanki besorolás	✗	✗
LDC besorolás	✗	✗

Megjegyzés: ✓: van szignifikáns kapcsolat (✓✓✓ = több vizsgált időintervallumban is szignifikáns kapcsolat figyelhető meg), ✗: nincs szignifikáns kapcsolat egyik időintervallumban sem

Forrás: saját számítás

Az első vizsgálat eredményei alapján a fogadó országok USA-val való szövetségi viszonya szignifikánsan *nem befolyásolja* az egyes időszaki AfT és ODA nagyságát egyik vizsgált időszakban sem. Ez Alesina és Dollar (1998) vizsgálataival ellentétes megállapítás, hiszen a szerzők véleménye szerint mind a szövetségi lét, mind a gyarmati múlt meghatározó faktor a segélyek odaítélésében. A fegyveres konfliktus megléte szignifikánsan nem befolyásolta az USA-ból származó AfT és ODA összegeket, addig a 2008-2010 közötti összegek volumenére már (5%-os szignifikanciaszint mellett) szignifikáns hatással volt.¹⁵

Balla és Reinhardt (2004) kutatásai is kiemeli a konfliktusok létének fontosságát a segélyek odaítélésében. A szerzőpáros következtetései szerint azonban a konfliktusok léte *csökkenti* a támogatások mértékét, a vele szomszédos országét viszont növeli annak érdekében, hogy a konfliktusok, és azok hatása ne gyűrűzzön to-

¹⁵ Megjegyezzük azonban, hogy a szignifikáns kapcsolat magyarázó ereje igen alacsonynak adódott. A 2008-2010 közötti USA AfT-t 6,4 százalékban magyarázhatjuk a fegyveres konfliktus meglétével, a fennmaradó 93,6 százalékot más figyelembe nem vett tényezőkkel, illetve a véletlennel magyarázható. A változók között gyenge kapcsolat van (8,7%). A 2008-2010 közötti időszakra vonatkozóan az USA ODA-t azonban 25,4 százalékban magyarázhatjuk a fogadó országokban fellelhető fegyveres konfliktussal, a fennmaradó 74,6 százalékot azonban más figyelembe nem vett tényezőkkel, illetve a véletlennel magyarázhatjuk. A két változó között közepesenél gyengébb erősségű kapcsolat van (29,6%).

vább. A 2008-2010-re vonatkozó vizsgálatunk alapján azonban azt állíthatjuk, hogy a konfliktusok megléte szignifikáns befolyással bír a segélyek allokálása szempontjából. Szignifikáns, gyenge kapcsolat fedezhető fel a kontinens szerinti elhelyezkedés és az adott időszaki USA AfT, illetve USA ODA között.

Harrigan és Wang (2011) kutatásaival azonos eredményre jutottunk, hiszen a szerzőpáros következtetései szerint is fontos jelentősége lehet az országok kontinensen való elhelyezkedésnek, mint geopolitikai fekvésnek a segélyek odaítélésében. A tengerparttal való rendelkezés *nem játszik szerepet* az USA-ból kiáramló AfT és ODA segélyekre egyetlen vizsgálati időszakban sem. Érdekes ellentmondás tapasztalható a szakirodalom erre vonatkozó részeivel, hiszen Radelet és Sachs (1998) és Bearce és szerzőtársai (2010) kutatásaival is ellentétes eredményre jutottunk. A szerzők ugyanis a tengerpart létének fontosságát hangsúlyozták az USA-ból kiáramló segélyek elosztásával kapcsolatban. Empirikus vizsgálatunk ötödik varianciaanalízise az adott ország világbanki jövedelmi besorolás hatását vizsgálta. Az eredmények alapján megállapítottuk, hogy *nincs* szignifikáns kapcsolat a változók között. Annak ellenére tehát, hogy az Aid for Trade-del foglalkozó korábbi tanulmányok eredményei szerint a gazdagabb országokba kevesebb AfT segélynek kellene áramolnia (azaz szignifikáns kapcsolat van a jövedelmi csoport és az AfT mennyisége között), ezt az összefüggést jelen tanulmány nem támasztja alá. Érdekes eredményre jutottunk, mikor a recipiens ország LDC besorolását vizsgáltuk. Feltevésünk szerint ennek a változónak a vizsgálata kulcsfontosságú, hiszen az Aid for Trade központi célja a fejlődő, de különösen a legkevésbé fejlett országok kereskedelmi fejlesztése, támogatása. Az eredmények azonban azt mutatják, hogy *nincs* szignifikáns kapcsolat az LDC besorolás és az adott időszaki USA AfT és ODA között. Ez a tény azonban alapjaiban kérdőjelezi meg az Aid for Trade eredeti célkitűzéseinek megvalósulását, hiszen a segélyekből nem azok az országok részesülnek leginkább, amelyeknek a prioritások értelmében részesülnie kellene.

Korrelációs számítás eredményei

Empirikus elemzésünk második részében a már ismert változókkal kapcsolatban azt vizsgáltuk, hogy mely metrikus tényezők voltak szignifikáns hatással a mintánkba bekerült 133 fogadó ország egyes időszakok USA-ból kiáramló Aid for Trade és ODA összegeik volumenére (időszakonként és támogatási formánként külön-külön).¹⁶

---

¹⁶ Ennek érdekében végeztük el korrelációs számításunkat a Pearson-féle lineáris korrelációs együttható kiszámításának segítségével. Fontos azonban felhívni a figyelmet, hogy a korrelációs számítás *nem* okozati összefüggéseket tár fel, mindösszesen a két változó közötti kapcsolat erősségét és irányát adja meg. A kapott eredményeket tehát kellő körültekintéssel kell kezelnünk és értelmeznünk.

A páronkénti korrelációk (korrelációs mátrix) pontos értékei az 5. mellékletben találhatóak, a fontosabb következtetéseket pedig a 3. táblázat foglaltuk össze.

3. táblázat A korrelációvizsgálat fontosabb következtetései

Megnevezés	ODA	Aid for Trade
Földrajzi távolság	✘	✘
GDP/fő	✓ (-)	✓ (-)
Bukott állam index	✓ (+)	✓ (+)
Korrupciós index	✓ (-)	✘
Import-export	✘	✘
AIDS	✓✓ (++)	✓✓ (++)

Megjegyzés: ✓: van szignifikáns kapcsolat (✓✓✓ = több vizsgált időintervallumban is szignifikáns kapcsolat figyelhető meg), ✘: nincs szignifikáns kapcsolat egyik időintervallumban sem, +/- : korreláció iránya (erősség jelölése: 1 db +/- : gyenge, 2 db +/- : közepesen erős kapcsolat)

Forrás: saját számítás

Az eredmények alapján a 2008-2010 közötti időszakban mind az USA-ból kiáramló Aid for Trade, mind az ODA összegére *szignifikáns* hatással bír a korábbi évek (2001-2003, 2004-2006, 2007-2009) GDP/fő értéke. A két változó között negatív irányú gyenge kapcsolat van, azaz az egy főre jutó GDP növekedésével csökken az adott országba irányuló segélyezési volumen. Ez az ötödik és hatodik varianciaanalízis fényében meglepő eredmény, hiszen sem a világbanki minősítés, sem az adott ország LDC besorolása nem volt szignifikáns hatással a segélyek áramlására egyik időszakra vonatkozóan sem. Korrelációszámításunkban azonban az egy főre jutó GDP növekedése (jövedelmi helyzet javulása) mégis szignifikáns kapcsolatot eredményezett a 2008-2010 vizsgálati időszakra. A felmerült ellentmondás alapján *vélelmezhető*, hogy a Világbank jövedelmi besorolásai nem kellő rugalmassággal változnak. A *nominális GDP* alakulása azonban már az utolsó időszakra sem eredményezett szignifikáns hatást a segélyek allokálását illetően. A fenti táblázat alapján látható, hogy az egyes országok *korrupciós skálán* való elhelyezkedése a 2008-2010-es időszaki ODA volumenére vonatkozóan bír csupán szignifikáns befolyással. Ennek *valószínűsíthető* oka a segélyezési csatornák céljaiban keresendő. Az Aid for Trade célrendszere ugyanis legfőképp a kereskedelem élénkítésére irányul, melynek következtében speciális tényezőket tart relevánsnak, míg az ODA segélyezése egyre széleskörűvé válik, ezáltal figyelembe vesz további lehetséges faktorokat is.

Meglepő eredmény mutatkozik az egyes időszaki *export* és *import* adatok, valamint az USA-ból kiáramló időszaki Aid for Trade és ODA volumenek között, hiszen a változók között egyetlen időszakban sincs szignifikáns kapcsolat. A nem várt eredmény legfőbb oka az Aid for Trade segélyezési csatorna kereskedelemfejlesztéshez kapcsolódó speciális célkövetésében keresendő. A támogatási rendszer egésze ugyanis a fejlődő országok kereskedelmének fejlesztése és kiépítése köré cso-

portosul. Ennek ellenére a kereskedelem nagyságát mérő export és import adatok a segélyek allokálásában nem játszanak fontos szerepet. Ez a megállapítás alapjaiban rengeti meg az Aid for Trade sikerességéről és hatékonyságáról alkotott képet.

A 6. melléklet alapján fontos kiemelnünk, hogy az AIDS halálozások száma és/vagy a halálozások változása a 2005-2007-es, és a 2008-2010-es vizsgálati időszakokban szignifikáns befolyással bírtak az adott időszaki USA-ból kiáramló Aid for Trade és ODA segélyek alakulására. A legtöbb esetben a változók között pozitív irányú gyenge vagy közepes erősségű kapcsolat áll fenn. Azokba az országokba tehát, ahol több az AIDS-es haláleset száma, több segély áramlik. Az adatokkal azonos megállapításra jutott szakirodalmi áttekintésünk során Nunnenkamp és Öhler (2011) vizsgálata is. A pozitív irányú kapcsolat jól magyarázható azzal a ténnyel, hogy a 2000-es évek második felétől célirányosan elkezdtek foglalkozni a járványok terjedésének megfékezésével, így például az USA segélyezési költségvetésében külön jogcímen foglalkozik az egészség megőrzésével, fenntartásával kapcsolatos kiadásaiival.

Empirikus vizsgálatunk eddigiekben bemutatott eredményeit *összefoglalva* megállapíthatjuk, hogy az adott időszaki USA-ból kiáramló Aid for Trade és ODA segélyek allokálását a legtöbb esetben *ugyanazok* a tényezők befolyásolják. A varianciaanalízis elemzések eredményei teljesen megegyeznek, a korrelációs számítás adatai több mint 80 százalékos egyezőséget mutatnak.

5. Összegzés

Jelen tanulmány arra tett kísérletet, hogy megvizsgálja: vajon az Aid for Trade támogatási segélyprogram kereskedelem-specifikus támogatási területei ellenére is összeegyeztethető-e az USA egyik legjelentősebb segélyezési rendszerével, a Hivatalos Fejlesztési Támogatással (ODA-val), továbbá, hogy e két csatorna motivációi és érdekei milyen mértékben fedik egymást. A hazai és a nemzetközi szakirodalom szerint az ODA áramlásának mozgatórugója az USA esetében a stratégiai és gazdasági érdekek, a globális betegségek elleni harc, a szállítási költségek alakulása, valamint a recipiens ország geopolitikai helyzete, regionális jellemzői (például a közös nyelv), és az USA-val való szövetségi lét. Az Aid for Trade mint célzott támogatás motivációi a kereskedelemmel kapcsolatos készségek és képességek, valamint az infrastruktúra kiépítése, illetve annak fejlesztése köré csoportosul.

A 133 országot, 15 indikátort és a 2002-2010 közötti éveket magában foglaló vizsgálat alapján megállapítható, hogy az Aid for Trade segélyezési program specifikus, kereskedelem-támogatási területei ellenére is *hozzáilleszthető* az USA egyik legjelentősebb segélyezési rendszeréhez, a Hivatalos Fejlesztési Támogatáshoz (ODA-hoz), hiszen a két csatorna motivációi és érdekei *szinte teljes egészében összhangban vannak*. Tanulmányunk főcímének kérdésére – Egy érdek két irányból, vagy egy irányból két érdek? – a válasz: *egy érdek két irányból*, azaz mind az ODA, mind az Aid for Trade támogatási rendszere ugyanazon segélyezési politika megvalósítá-

sát (vagyis a segélyezési politika által elérni kívánt célokat) szolgálja az USA komplex támogatási szempontrendszerében.

Tanulmányunk céljának megvalósítása során az alkalmazott statisztikai adatelemzési eszközök segítségével megválasztottuk a tanulmány fő felvetését, a megválasztott kérdések azonban további ok-okozati kérdéseket vetnek fel (például az Aid for Trade központi célkitűzései és annak gyakorlati megvalósulása közötti ellentmondás mire vezethető vissza). Azonban a felhasznált eszköztár ok-okozati összefüggések feltárása már nem volt használható. Ezért kutatási munkánk folytatását képezheti az összefüggések mélyreható feltárása, a megválaszolatlan „miértek” felkutatása.

Felhasznált irodalom

- Adhikari, R. (2011): Evaluating Aid for Trade, Effectiveness on the Ground, A Methodological Framework, SAWTEE, Kathmandu, *Issue Paper*, 2011/20, ICTSD
- Advameg (2012): Foreign Aid – Foreign aid’s critics. Letölthető: <http://www.americanforeignrelations.com/E-N/Foreign-Aid-Foreign-aid-s-critics.html#b>. Letöltés ideje: 2012. 09. 28.
- Alesina, A. – Dollar, D. (1998): Who Gives Aid to Whom and Why? Letölthető http://www.stanford.edu/class/ips216/Readings/alesinadollar_98.pdf Letöltés ideje: 2012.10.08.
- Balla, E. – Reinhardt, G. Y. (2004): Giving and Receiving Foreign Aid: Does Conflict Count? *World Development*, 12, 2566-2585. o.
- Bearce, D. H. és szerzőtársai (2010): Has Aid for Trade increased recipient exports? The impact of US AfT allocations 1999–2008. Letölthető: <http://ssrn.com/abstract=1663325>. Letöltés ideje: 2012.08.15.
- Bovard, J. (1986): The Continuing Failure of Foreign Aid Letölthető: <http://www.cato.org/publications/policy-analysis/continuing-failure-foreign-aid> Letöltés ideje: 2013.09.10.
- Brown, K. – Tirnauer, J. (2009): Trends in U.S. Foreign Assistance over the Past Decade. Letölthető: http://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PNADQ462.pdf. Letöltés ideje: 2012.10.14.
- Cali, M. – te Velde, D. W. (2011): Does Aid for Trade Really Improve Trade Performance? *World Development*, 5, 725-740. o.
- Carlyle, A. T. (2007): The Five Power Defence Arrangements: The Quiet Achiever. *Security Challenges*, 1, 79-96. o.
- CEPII (2012): Distances. Letölthető: <http://www.cepii.fr/anglaisgraph/bdd/distances.htm>. Letöltés ideje: 2012.10.24.

- Collier, P. – Dollar, D. (2001): Can the World Cut Poverty in Half? How Policy Reform and Effective Aid can Meet International Development Goals. *World Development*, 11, 1792-1802. o.
- Department of State (2012): *State and USAID. FY 2013 Budget*. Letölthető: <http://www.state.gov/r/pa/prs/ps/2012/02/183808> Letöltés ideje: 2012. 10.25.
- Egyesült Királyság Hivatalos Oldala (2013): Commonwealth Members. Letölthető: <http://www.royal.gov.uk/monarchandcommonwealth/commonwealthmembers/membersofthecommonwealth.aspx>. Letöltés ideje: 2013. 09. 25.
- ENSZ (2010): List of Least Developed Countries. Letölthető: http://www.un.org/esa/policy/devplan/profile/ldc_list.pdf. Letöltés ideje: 2012.10.28.
- Essex, J. (2008): Deservedness, Development, and the State: Geographic Categorization in the US Agency for International Development's Foreign Assistance Framework. *Geoforum*, 4, 1625-1636. o.
- External Affairs (1997): Security Treaty Between Australia, New Zealand and the USA (AZNUS). Australian Government Publishing Service, Canberra. Letölthető: http://www.dfat.gov.au/geo/new_zealand/anzus.pdf. Letöltés ideje: 2012. 10. 26
- Fleck, R. K. – Kilby C. (2010): Changing Aid Regimes? U.S. Foreign Aid from the Cold War to the War on Terror, *Villanova School of Business Department of Economics and Statistics Working Paper Series 1*
- Foreign Policy (2012): Failed State Index. Letölthető: <http://www.foreignpolicy.com>. Letöltés ideje: 2012.10.28.
- globalsecurity.org (2012): Major Non-NATO Ally (MNNA). Letölthető: <http://www.globalsecurity.org/military/agency/dod/mnna.htm>. Letöltés ideje: 2012. 10. 28.
- Harrigan, J. – Wang, C. (2011): A New Approach to the Allocation of Aid Among Developing Countries: Is the USA more selfish than the Rest? *World Development*, Elsevier, 39 (8) 1281-1293. o.
- Helble, M. – Mann, C. – Wilson, J. S. (2009): Aid for Trade Facilitation. *Policy Research Working Paper*, 5064, The World Bank
- Hoekman, B. – Wilson, J. S. (2010): Aid for Trade: Building on Progress Today for Tomorrow's Future. *Policy Research Working Paper*, 5361, The World Bank
- Hoekstra, R. – Koopmann, G. (2010): Aid for Trade and the Political Economy of Trade Liberalization, *HWWI Research Paper*, 2-22. Letölthető: http://www.hwwi.org/uploads/tx_wilpubdb/HWWI_Research_Paper_2-22.pdf. Letöltés ideje: 2012.09.08.

- Howort, J. (2009): NATO and ESDP: Institutional Complexities and Political Realities. *Politique Étrangere*, 4, 95-106. o.
- Hutchinson, W.K. (2002): Does Ease of Communication Increase Trade? Commonality of Language and Bilateral Trade, *Scottish Journal of Political Economy*, 49, 544-556. o.
- Kimura, H. – Todo, Y. (2010): Is Foreign Aid a Vanguard of Foreign Direct Investment? A Gravity-Equation Approach. *World Development*, 4, 482-497. o.
- Laird, S. (2007): Aid for Trade: Cool Aid or Kool Aid, G-24. *Discussion Paper Series*, 48.
Letölthető: http://unctad.org/en/docs/gdsmdpbg2420076_en.pdf
Letöltés ideje: 2012.09.12.
- Moreira, E. P. (2010): Aid for Trade, Infrastructure, and the Growth Effects of Trade Reform. Issues and Implications for Caribbean countries. *Policy Research Working Paper*, 5265, The World Bank.
- Naito, T. (2010): Aid for Trade and Global Growth. Letölthető: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1335615.
Letöltés ideje: 2012.09.18.
- Nationatlas.gov (2012): Territorial Aquisitions of the United States. Letölthető: <http://nationalatlas.gov/mld/usacqup.html>. Letöltés ideje: 2012.10.26.
- NATO (2012a): NATO member countries. Letölthető: http://www.nato.int/cps/en/natolive/nato_countries.htm. Letöltés ideje: 2013. 09. 25.
- NATO (2012b): Membership Action Plan (MAP). Letölthető: http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_37356.htm.
Letöltés ideje: 2012.10.28.
- Nunnenkamp, P. – Öhler, H. (2011): Donations to US based NGOs in International Development Cooperation: How Un-Informed Are Private Donors?, *Poverty, Equity and Growth - Discussion Papers 72*, Courant Research Centre PEG.
- OECD (2008): Is it ODA? Letölthető: <http://www.oecd.org/dac/aidstatistics/34086975.pdf>. Letöltés ideje: 2012.09.26.
- OECD (2012a): Net ODA in 2010. Letölthető: <http://webnet.oecd.org/oda2010/>
Letöltés ideje: 2012.10.05.
- OECD (2012b): DAC List of ODA Recipients. Letölthető: <http://www.oecd.org/dac/aidstatistics/daclistofodarecipients.htm>
Letöltés ideje: 2012.10.31.
- OECD Stat (2012): OECD Statistics. Letölthető: <http://stats.oecd.org/> Letöltés ideje: 2012.10.05.

- Radelet, S. – Sachs, J. D. (1998): Shipping Costs, Manufactured Exports, and Economic Growth. Letölthető: <http://academiccommons.columbia.edu/catalog/ac%3A124167> Letöltési ideje: 2012.08.26.
- Radelet, S. (2006): A Primer on Foreign Aid. Letölthető: <http://www.cgdev.org/content/publications/detail/8846/> Letöltési ideje: 2012. 09.28.
- Rodriguez, F. – Rodrik, D. (2001): Trade Policy and Economic Growth: A Skeptics Guide to Cross-National Evidence. Letölthető: <http://www.nber.org/chapters/c11058.pdf> Letöltés ideje: 2012.09.12.
- Round, J. I. – Odedokun, M. (2003): Aid Effort and its Determinants, *Discussion Paper. 2003/03* World Institute for Development Economics Research
- Sajtos L. – Mitev A. (2007): *SPSS kutatási és adatkezelési kézikönyv*. Aliena Kiadó, Budapest
- Szentes T. (2002): A globalizációs folyamat kedvező és kedvezőtlen hatásai. *Magyar Tudomány*, 6, 708-719. o.
- Szent-Iványi B. (2009): *A nemzetközi fejlesztési segélyezés hatékonysága*. Doktori értekezés, Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest
- Tarnoff, C. – Nowels, L. (2004): Foreign Aid: An introductory Overview of U.S. Programs and Policy Letölthető: <http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/crs/98-916.pdf> Letöltés ideje: 2012.09.28.
- Tarnoff C. – Lawson M. L. (2011): Foreign Aid: An Introduction to U.S. Programs and Policy Letölthető: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/R40213.pdf> Letöltés ideje: 2013.08.11.
- Transparency International (2012): Corruption Perception Index. Letölthető: http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2010/result Letöltés ideje: 2012.10.28.
- UCDP/PRIO (2011): UCDP/PRIO Armed Conflict Database. Letölthető: <http://www.pcr.uu.se/research/ucdp/datasets/>. Letöltés ideje: 2012. 10. 28.
- Udvari B. (2009): World Trade Organization as a Development Institution? *Development and Finance*, 4, 72-81. o.
- Udvari B. (2010): Aid for Trade. „Régi-új” fejlesztési eszköz az Európai Unióban. *Európai Tükör*, 6, 28-42. o.
- Udvari B. (2011): Az Aid for Trade program és a legkevésbé fejlett országok: ki a fő kedvezményezett? *Külgazdaság*, 7-8, 33-55. o.
- Udvari B. (2012): *Az Európai Unió nemzetközi fejlesztési politikájának értékelése: a kereskedelempolitikai eszközök adta lehetőségek*. Doktori értekezés, Szegedi Tudományegyetem, Szeged
- UNCTAD (2012): Aid for trade: a failing grade in LDCs? Letölthető: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/uxiiipb2012d2_en.pdf Letöltés ideje: 2012.09.12.

- usa.gov (2012): Locating Military Installations. Letölthető: http://answers.usa.gov/system/selfservice.controller?CONFIGURATION=1000&PAR TITION_ID=1&CMD=VIEW_ARTICLE&USERTYPE=1&LANGUAGE=en&COU NTRY=US&ARTICLE_ID=11535. Letöltés ideje: 2012.10.28.
- USAID (2008): Total Economic Engagement: U.S. Perspective on Foreign Aid and Development. *Working Paper*, 2008.12.02.
- USAID (2012a): USAID History. Letölthető: <http://www.usaid.gov/who-we-are/usaid-history>. Letöltés ideje: 2012. 09. 23.
- USAID (2012b): Foreign Assistance Fast Facts: FY2010. Letölthető: <http://gbk.eads.usaidallnet.gov/data/fast-facts.html>. Letöltés ideje: 2012.09.23.
- USODA (2012): U.S. ODA Summary Reports. Letölthető: http://usoda.eads.usaidallnet.gov/data/summary_reports.html. Letöltés ideje: 2012.09.27.
- Vaughn, B. (2007): U.S. Strategic and Defense Relationships in the Asia-Pacific Region. CRS Report for Congress. Letölthető: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL33821.pdf>. Letöltés ideje: 2012.10.28.
- Vijil, M. – Wagner, L. (2012): Does Aid for Trade Enhance Export Performance? Investigating on the Infrastructure Channel. *The World Economy*, 7, 838-868. o.
- Világbank (2012): Country and Lending Groups. Letölthető: <http://data.worldbank.org/about/country-classifications/country-and-lending-groups>. Letöltés ideje: 2012. 10. 28.
- WHO (2012): Data Repository. Letölthető: <http://apps.who.int/gho/data/> Letöltés ideje: 2012. 11. 03.
- Woods, N. (2008): Whose Aid? Whose influence? China, emerging donors and the silent revolution in the development assistance Letölthető: <http://www.globaleconomicgovernance.org/wp-content/uploads/ChinaNew%20donorsIA.pdf> Letöltés ideje:2013.08.25.
- WTO (2006): Recommendations of the Task Force on Aid for Trade. Letölthető: http://www.wto.org/english/tratop_e/devel_e/a4t_e/aid4trade_e.htm. WT/AFT/1, World Trade Organization, Geneva. Letöltés ideje: 2010.10.19.
- WTO (2012): Aid for Trade. Letölthető: http://www.wto.org/english/tratop_e/devel_e/a4t_e/aid4trade_e.htm Letöltés ideje: 2012. 09. 20.

1. melléklet Az Amerikai Egyesült Államok segélyeszési költségvetése, 2013
(milliárd USD)

Megnevezés	Összesen, milliárd dollár	Ebből központi	Ebből OCO
1. A „frontline state”-ek támogatása	11,9	3,67	8,159
1.1 Irak	4,8	0,77	4
1.2 Afganisztán	4,6	1,4	3,2
1.3 Pakisztán	2,4	1,5	0,959
2. Az emberi és gazdasági biztonság javítása	14,7		
2.1 Egészség, élelmiszerbiztonság és klímaváltozás	9,3		
2.2 Humanitárius segítségnyújtás	4		
2.3 Fejlesztési beruházások támogatása	1,3		
3. A partnerség erősítése és a konfliktusmegelőzés	14,6		
3.1 Közel-Kelet és Észak-Afrikai Ösztönző Alap	0,77		
3.2 Katonai segítségnyújtás	5,1		
3.3 Gazdasági és tranzíciós segítség	2,7		
3.4 Nemzetközi szervezeteknek juttatott hozzájárulás	4,1		
3.6 Jog uralma, rendőrség-fejlesztés, drogellenes programok	0,9325		
4. Amerika mint globális hatalom	10,4		
4.1 Követségi civilek, programok, konzulátusok támogatása	6,5		
4.2 USAID műveletek	1,5		
4.3 Biztonsággal kapcsolatos fejlesztések	1,6		
Összesen	51,6		

Megjegyzés: A központi költségvetés (core budget) hosszú távú nemzetbiztonsági célokat finanszíroz.

Forrás: Department of State (2012) adatai alapján saját szerkesztés

2. melléklet Az empirikus vizsgálatba bevont országok listája (1/4)

<i>Country</i>	<i>Ország</i>
Afghanistan	Afganisztán
Albania	Albánia
Algeria	Algéria
Angola	Angola
Antigua and Barbuda	Antigua és Barbuda
Argentina	Argentína
Armenia	Örményország
Azerbaijan	Azerbajdzsán
Bangladesh	Banglades
Belarus	Fehéroroszország
Belize	Belize
Benin	Benin
Bhutan	Bhután
Bolivia	Bolívia
Bosnia-Herzegovina	Bosznia-Hercegovina
Botswana	Botswana
Brazil	Brazília
Burkina Faso	Burkina Faso
Burundi	Burundi
Cambodia	Kambodzsa
Cameroon	Kamerun
Cape Verde	Zöld-foki Köztársaság
Central African Republic	Közép-afrikai Köztársaság
Chad	Csád
Chile	Chile
China	Kínai Népköztársaság
Colombia	Kolumbia
Comoros	Comore-szigetek
Congo, Dem. Rep.	Kongói Demokratikus Köztársaság
Congo, Rep.	Kongói Köztársaság

Costa Rica	Costa Rica
Cote d'Ivoire	Elefántcsontpart
Cuba	Kuba
Djibouti	Dzsibuti
Dominica	Dominikai Közösség
Dominican Republic	Dominikai Köztársaság
Ecuador	Ecuador
Egypt	Egyiptom
El Salvador	El Salvador

Forrás: UNCTAD (2012) alapján saját szerkesztés

2. melléklet Az empirikus vizsgálatba bevont országok listája (2/4)

<i>Country</i>	<i>Ország</i>
Eritrea	Eritrea
Ethiopia	Etiópia
Fiji	Fiji-szigetek
Gabon	Gabon
Gambia	Gambia
Georgia	Grúzia
Ghana	Ghána
Grenada	Grenada
Guatemala	Guatemala
Guinea	Guinea
Guinea-Bissau	Bissau-Guinea
Guyana	Guayana
Haiti	Haiti
Honduras	Honduras
India	India
Indonesia	Indonézia
Iran	Irán
Iraq	Irak
Jamaica	Jamaica
Jordan	Jordánia

Kazakstan	Kazahsztán
Kenya	Kenya
Kiribati	Kiribati
Korea, Dem. Rep.	Koreai Népi Demokratikus Köztársaság
Kyrgyz Republic	Kirgizisztán
Laos	Laosz
Lebanon	Libanon
Lesotho	Lesotho
Liberia	Libéria
Libya	Líbia
Macedonia, Former Yugoslav Rep.	Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság
Madagascar	Madagaszkár
Malawi	Malawi
Malaysia	Malajzia
Maldives	Maldív-szigetek
Mali	Mali
Marshall Islands	Marshall-szigetek
Mauritania	Mauritánia
Mauritius	Mauritius

Forrás: UNCTAD (2012) adatai alapján saját szerkesztés

2. melléklet Az empirikus vizsgálatba bevont országok listája (3/4)

<i>Country</i>	<i>Ország</i>
Mexico	Mexikó
Micronesia	Mikronéziai Szövetségi Államok
Moldova	Moldova
Mongolia	Mongólia
Morocco	Marokkó
Mozambique	Mozamik
Myanmar	Mianmar
Namibia	Namíbia
Nepal	Nepál
Nicaragua	Nicarauga

Niger	Niger
Nigeria	Nigéria
Pakistan	Pakisztán
Palau	Palau
Panama	Panama
Papua New Guinea	Pápua Új-Guinea
Paraguay	Paraguay
Peru	Peru
Philippines	Fülöp-szigetek
Rwanda	Ruanda
Samoa	Szamoá
Sao Tome and Principe	São Tomé és Príncipe
Senegal	Szenegál
Seychelles	Seychelle-szigetek
Sierra Leone	Sierra Leona
Solomon Islands	Salamon-szigetek
Somalia	Szomália
South Africa	Dél-afrikai Köztársaság
Sri Lanka	Sri Lanka
St. Lucia	Saint Lucia
St.Vincent and Grenadines	Saint Vincent és a Grenadine-szigetek
Sudan	Szudán
Suriname	Suriname
Swaziland	Sváziföld
Syria	Szíria
Tajikistan	Tadzsikisztán
Tanzania	Tanzánia
Thailand	Thaiföld
Timor-Leste	Kelet-Timor

Forrás: UNCTAD (2012) adatai alapján saját szerkesztés

2. melléklet Az empirikus vizsgálatba bevont országok listája (4/4)

<i>Country</i>	<i>Ország</i>
Togo	Togo
Tonga	Tonga
Tunisia	Tunézia
Turkey	Törökország
Turkmenistan	Türkmenisztán
Tuvalu	Tuvalu
Uganda	Uganda
Ukraine	Ukrajna
Uruguay	Uruguay
Uzbekistan	Üzbegisztán
Vanuatu	Vanuatu
Venezuela	Venezuela
Vietnam	Vietnam
Yemen	Jemen
Zambia	Zambia
Zimbabwe	Zimbabwe

Forrás: UNCTAD (2012) adatai alapján saját szerkesztés

3. melléklet Az Egyesült Államok szövetséges országai

<i>A szövetség alapja</i>	<i>Országok megnevezése</i>
ANZUS-paktum¹⁷	Ausztrália, Új-Zéland
Öthatalmi Védelmi Intézkedések	Egyesült Királyság, Ausztrália, Új-Zéland, <i>Malaysia</i> , Szingapúr
NATO tagállamok	<i>Albánia</i> , Belgium, Bulgária, Kanada, Horvátország, Csehország, Dánia, Észtország, Franciaország, Németország, Görögország, Magyarország, Izland, Olaszország, Lettország, Litvánia, Luxemburg, Hollandia, Norvégia, Lengyelország, Portugália, Szlovákia, Románia, Szlovénia, Spanyolország, Egyesült Királyság, <i>Törökország</i>
Közös védelmi megállapodás	Dél-Korea, <i>Fülöp-szigetek</i> , Japán, <i>Thaiföld</i>
Önálló államok szabad társulásban az USA-val	<i>Palau</i> , <i>Mikronézia</i> , <i>Marshall-szigetek</i>
Nem NATO EU tagok	Ausztria, Finnország, Svédország, Málta, Ciprus, Írország
NATO Tagsági Akcióterv program	<i>Montenegró</i> , <i>Bosznia-Hercegovina</i> , <i>Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság</i>
NATO tagságon kívüli főbb szövetséges	<i>Argentína</i> , Ausztrália, Bahrain, <i>Egyiptom</i> , ¹⁸ Izrael, Japán, <i>Jordánia</i> , Kuvait, <i>Marokkó</i> , Új-Zéland, <i>Pakisztán</i> , <i>Fülöp-szigetek</i> , <i>Thaiföld</i> , Dél-Korea, <i>Afganisztán</i>
Brit Nemzetközösség tagja	<i>Pápua Új-Guinea</i> , <i>Szent Vincent és a Grenadin-szigetek</i> , <i>Tuvalu</i> , <i>Salamon-szigetek</i> , <i>Saint Lucia</i> , <i>Belize</i> , <i>Grenada</i> , Barbados, Bahama-szigetek, <i>Antigua és Barbuda</i> , <i>Jamaica</i>
Területén katonai bázis található	<i>Egyiptom</i> , Izrael, <i>Jordánia</i> , <i>Marokkó</i> , <i>Mauritánia</i>
Egyéb kulcsfontosságú stratégiai partnerek	Szingapúr, Kínai Köztársaság, <i>India</i> , <i>Indonézia</i>

Megjegyzés: Dólt betűvel szerepelnek a vizsgálatba bevont országok

Forrás: Saját adatgyűjtés alapján saját szerkesztés

¹⁷ Az Amerikai Egyesült Államok, Új-Zéland és Ausztrália között megkötött háromoldalú védelmi egyezmény.

¹⁸ Egyiptom helyzete az új, demokratikusan választott kormány megalakulása óta vitatott. Barack Obama amerikai elnök szerint az ország nem ellenség, de nem is szövetséges. Egyiptom 1989 óta tagja volt a NATO tagságon kívüli főbb szövetséges csoportnak.

4. melléklet Az anova teszt eredményei

Vizsgált indikátor		USA AfT	USA AfT	USA AfT	USA ODA	USA ODA	USA ODA
		2002-2004	2005-2007	2008-2010	2002-2004	2005-2007	2008-2010
A szövetségi lét hatása	ANOVA sig.	0,845 (0,797)*	0,892 (0,783)*		0,563 (0,420)*	0,956 (0,799)*	
	Welch-teszt sig.			0,433 (0,011)*			0,561 (0,048)*
Fegyveres konfliktus hatása	Welch-teszt sig.	0,146 (0,001)*	0,102 (0,000)*	0,043 (0,000)*	0,056 (0,000)*	0,064 (0,000)*	0,018 (0,000)*
Kontinens szerinti elhelyezkedés	Welch-teszt sig.	0,008 (0,019)*	0,012 (0,011)*	0,000 (0,004)*	0,020 (0,013)*	0,002 (0,014)*	0,000 (0,002)*
Fogadó ország tengerparttal való ellátottsága	ANOVA sig.	0,859 (0,549)*	0,924 (0,964)*	0,245 (0,150)*	0,788 (0,511)*	,968 (0,782)*	0,242 (0,225)*
Fogadó ország világbanki jövedelmi besorolása	ANOVA sig.	0,509 (0,157)*	0,456 (0,260)*	0,191 (0,056)*	0,503 (0,184)*	0,340 (0,111)*	
	Welch-teszt sig.						0,0502 (0,047)
A fejlődő ország LDC ország-e	ANOVA sig.	0,413 (0,200)*	0,638 (0,496)*	0,444 (0,254)*	0,581 (0,316)*	0,799 (0,604)*	0,272 (0,157)*

Forrás: saját számítás

5. melléklet Az egyes metrikus változók hatása az USA-ból kiáramló Aid for Trade és ODA összegére nézve az adott időszakban

	2002-2004 USA AFT	2005-2007 USA AFT	2008-2010 USA AFT	2002-2004 USA ODA	2005-2007 USA ODA	2008-2010 USA ODA
Távolság	0,005 (0,954)	0,013 (0,882)	0,070 (0,423)	0,023 (0,790)	0,032 (0,718)	0,089 (0,718)
2001-2003 GDP/fő	-0,085 (0,329)	-0,112 (0,198)	-0,183 (0,035)	-0,108 (0,214)	-0,126 (0,149)	-0,210 (0,015)
2004-2006 GDP/fő	-0,096 (0,273)	-0,121 (0,165)	-0,188 (0,030)	-0,115 (0,189)	-0,137 (0,117)	-0,217 (0,012)
2007-2009 GDP/fő	-0,096 (0,274)	-0,123 (0,158)	-0,182 (0,036)	-0,116 (0,183)	-0,141 (0,105)	-0,220 (0,011)
2001-2003 nom. GDP	-0,003 (0,973)	-0,012 (0,889)	-0,013 (0,879)	0,000 (0,997)	-0,015 (0,868)	-0,026 (0,765)
2004-2006 nom. GDP	-0,006 (0,947)	-0,013 (0,881)	-0,012 (0,880)	0,000 (0,996)	-0,016 (0,858)	-0,025 (0,776)
2007-2009 nom. GDP	-0,006 (0,942)	-0,014 (0,876)	-0,015 (0,868)	-0,003 (0,974)	-0,016 (0,854)	-0,026 (0,765)
2008-2010 Failed State Index	NA	NA	0,279 (0,002)	NA	NA	0,360 (0,000)
2008-2010 CPI	NA	NA	-0,175 (0,056)	NA	NA	-0,205 (0,024)
2001-2003 import	0,018 (0,834)	0,020 (0,819)	0,044 (0,618)	0,007 (0,940)	0,012 (0,894)	0,010 (0,906)
2004-2006 import	0,023 (0,795)	0,023 (0,792)	0,037 (0,670)	0,011 (0,900)	0,016 (0,852)	0,009 (0,914)
2007-2009 import	0,028 (0,752)	0,028 (0,752)	0,038 (0,667)	0,016 (0,859)	0,021 (0,807)	0,012 (0,892)
2001-2003 export	0,000 (0,998)	-0,004 (0,963)	0,003 (0,976)	-0,001 (0,987)	-0,004 (0,963)	-0,013 (0,886)
2004-2006 export	0,005 (0,956)	0,001 (0,994)	0,005 (0,957)	0,005 (0,956)	0,000 (0,998)	-0,008 (0,924)
2007-2009 export	0,011 (0,904)	0,005 (0,957)	0,006 (0,943)	0,011 (0,901)	0,004 (0,966)	-0,007 (0,934)

Megjegyzés: Az egyes cellák felső adatai a Pearson-féle korreláció értékét mutatja, a zárójelben lévő számadatok pedig a szignifikancia értékeket. NA = az adott időszakra nem állt rendelkezésünkre megfelelő számú adat

Forrás: saját számítás

6. melléklet Az AIDS halálozások hatása az adott időszaki ODA és Aid for Trade
összegek alakulására

	2002-2004 USA Aft	2005-2007 USA Aft	2008-2010 USA Aft	2002-2004 USA ODA	2005-2007 USA ODA	2008-2010 USA ODA
2002-2004 AIDS halálozás	0,129 (0,201)	0,308 (0,002)	0,453 (0,000)	0,068 (0,501)	0,273 (0,006)	0,378 (0,000)
2005-2007 AIDS halálozás	0,128 (0,203)	0,302 (0,002)	0,441 (0,000)	0,071 (0,483)	0,266 (0,008)	0,362 (0,000)
2008-2009 AIDS halálozás	0,129 (0,201)	0,308 (0,002)	0,453 (0,000)	0,068 (0,501)	0,273 (0,006)	0,378 (0,000)
2001-2003 AIDS halálozás vált.	0,108 (0,286)	0,243 (0,015)	0,328 (0,001)	0,056 (0,580)	0,176 (0,081)	0,269 (0,007)
2004-2006 AIDS halálozás vált.	-0,032 (0,754)	-0,106 (0,296)	-0,181 (0,072)	0,019 (0,853)	-0,077 (0,444)	-0,200 (0,046)
2007-2009 AIDS halálozás vált.	-0,074 (0,464)	-0,213 (0,033)	-0,356 (0,000)	-0,015 (0,885)	-0,121 (0,229)	-0,331 (0,001)

Megjegyzés: Az egyes cellák felső adatai a Pearson-féle korreláció értékét mutatja, a zárójelben lévő számok pedig a szignifikancia értékeket. NA = az adott időszakra nem állt rendelkezésünkre megfelelő számú adathalmaz.

Forrás: saját számítás